

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри фінансового аналізу та аудиту Державного торговельно-економічного університету (м. Київ)

БЕЗВЕРХОГО КОСТЯНТИНА ВІКТОРОВИЧА

на дисертаційну роботу аспіранта кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету **ЧЕНЬ ФУЛІ (CHEN FULI)** на тему **«Науково-методичне забезпечення оцінювання впливу корпоративного управління на фінансові результати діяльності та корпоративну соціальну відповідальність компаній у Китаї»** (англ. «The Impact of Corporate Governance Mechanisms on Firms' Financial Performance and Corporate Social Responsibility Conduct in China»), поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 - управління та адміністрування за спеціальністю 073 - «Менеджмент»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

В останні кілька десятиліть через зростаючий тиск з боку різних груп зацікавлених сторін стала очевидною глобальна тенденція до корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). За допомогою цієї діяльності компанії намагаються пом'якшити занепокоєння зацікавлених сторін і підвищити свою легітимність в їхніх очах. Крім того, щоб зберегти свою «ліцензію» на діяльність у суспільстві, компанії вдаються до різноманітних стратегій і тактик КСВ, намагаючись зміцнити своє корпоративне громадянство. Однак ця діяльність, пов'язана з КСВ, часто не узгоджується з цінністю для акціонерів, не пов'язана з нею або суперечить їй, що, водночас, може призвести до діяльності, яка завдає шкоди фінансовим показникам компанії як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Грунтуючись на цьому факті, побудованому на здоровому глузді та простій логіці, на сучасному етапі актуальними є дослідження впливу КСВ на фінансові результати компаній, водночас, корпоративне управління можна розглядати як поєднуючу ланку між КСВ та фінансовими результатами компаній. Тому вплив КСВ на фінансові показники фірми краще досліджувати на тлі корпоративного управління. Більше того, Враховуючи те, що корпоративне управління є специфічним явищем країни, заснованим на численних законодавчих базах, а також інституційних і

культурних факторах, дослідження мають зосереджуватися на конкретних юрисдикціях, щоб з'ясувати особливий вплив корпоративного управління на зв'язок КСВ із фінансовою діяльністю фірми.

За таких умов тема дисертаційної роботи здобувача наукового ступеня Чень Фулі на тему: «Науково-методичне забезпечення оцінювання впливу корпоративного управління на фінансові результати діяльності та корпоративну соціальну відповідальність компаній у Китаї» є своєчасною, актуальною, теоретично та практично значимою.

Актуальність теми підтверджується його включенням до плану науково-дослідних робіт кафедри обліку та оподаткування Сумського національного аграрного університету за темою «Розвиток корпоративної звітності зі сталого розвитку / ESG звітності та інфраструктури її обслуговування» (0121U100104) та «Розвиток корпоративного управління та корпоративних відносин на засадах сталого розвитку» (0121U100113). Також, виконання в рамках цієї роботи, проводилося в процесі реалізації Проекту планування соціальних наук провінції Хенань № 2021BZZ004; Дослідницького проекту гуманітарних і соціальних наук Університету провінції Хенань № 2022-ZDJH-0099; Дослідницького проекту гуманітарних і соціальних наук Університету провінції Хенань № 2022-ZZJH-158; Дослідницького проекту федерації соціальних наук Сінсян № 2 021-167.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність.

Структура дисертаційної роботи є логічною та послідовною, кожен із її розділів супроводжується відповідними висновками. Розв'язання поставлених завдань ґрунтується на результатах аналізу широкого кола літературних джерел, які репрезентують сучасну глобальну наукову думку.

Оцінюючи дисертаційне дослідження Чень Фулі, насамперед слід відзначити досить вдалий вибір методологічного інструментарію, що дозволив забезпечити цілісність, міжгалузевий характер і логічний виклад матеріалу. Використання в роботі діалектичного методу, методів теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу, наукової абстракції декомпозиції та інших дало

можливість автору виявити ключові суперечності, причинно-наслідкові зв'язки, умови вирішення нагальних проблем, що стосуються взаємозв'язку та взаємозалежності між атрибутами корпоративного управління, КСВ і фінансовою результативністю діяльності компаній.

Автор доводить, що виважена структура корпоративного управління не тільки сприяє зростанню фінансових показників компанії, але й дозволяє компанії краще виконувати свої соціальні обов'язки, водночас, отримання фінансових показників та виконання соціальних обов'язків є необхідними умовами для сталого розвитку публічних компаній.

Дисертаційна робота Чень Фулі є інноваційним дослідженням, яке на високому науковому рівні започатковує вивчення нових проблем поведінки компаній у стосунку до нового феномену – корпоративної соціальної відповідальності та роль корпоративного управління у цих процесах. Проведене дослідження, переконаний, викликає зацікавленість у фахівців-економістів та менеджерів, адже містить цікавий емпіричний і фактологічний матеріал, важливі теоретичні та практичні висновки. Матеріали роботи можуть бути використані в подальших дослідженнях проблем взаємозв'язку й взаємовідносин у трикутнику корпоративне управління – корпоративна соціальна відповідальність – фінансова результативність діяльності компаній.

Структура та основні наукові результати дисертації.

Варто відзначити структуру дисертаційного дослідження, послідовність та аргументованість викладення його положень. В дисертаційній роботі досліджено та систематизовано теоретичні підходи, понятійно-категоріальний апарат і методологічний інструментарій, які пояснюють особливості сталого корпоративного управління.

У першому розділі (стор. 22-76) досліджено понятійно-категоріальний апарат теми дисертаційного дослідження, аналізується поточна дослідницька ситуація, ґрунтуючись на глибокому теоретичному огляді класичних та найсучасніших літературних джерел, теоретичні основи і методика дослідження, а також визначаються обсяги, напрямки і спрямованість даного дослідження.

Зокрема, в роботі узагальнено методичні основи оцінки ефективності корпоративного управління та його взаємозв'язок із фінансовою ефективністю і поведінкою компаній у сфері КСВ.

У другому розділі (стор. 77-143) проаналізовано поточну ситуацію, стан і тенденції розвитку корпоративного управління та його взаємозв'язок із фінансовою ефективністю та поведінкою у сфері КСВ публічних компаній Китаю. Проведена емпірична перевірка корпоративного управління та його взаємозв'язку із фінансовою ефективністю та корпоративною активністю у сфері КСВ публічних компаній Китаю.

У третьому розділі (стор. 144-167) автором обґрунтовано алгоритм та механізм розвитку сталого корпоративного управління в публічних компаніях Китаю, визначено основні тренди у сталому корпоративному управлінні публічних компаній КНР, визначено та економічно обґрунтовано впровадження змін до кодексу корпоративного управління у частині посилення сталого корпоративного управління.

Дисертаційна робота здобувача наукового ступеня Чень Фулі складається з вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних літературних джерел. Основний текст роботи викладено на 174 сторінках, а в роботі містяться 36 таблиць та 12 рисунків, в той час, як список використаної літератури налічує 250 джерел. За змістом, структурою та оформлення дисертація повністю відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. Мовою написання дисертації є англійська мова, згідно зі ст. 22 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Можна зробити висновок, що дисертація є завершеною науковою працею з логічно пов'язаною, змістовно цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторським баченням вирішення поставленого наукового завдання.

Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження здобувача Чень Фулі полягає в тому, що здобувачем узагальнені теоретико-

методологічні і науково-практичні аспекти впливу корпоративного управління на фінансові результати діяльності та корпоративну соціальну відповідальність компаній в Китайській народній республіці й визначено механізм впливу їх взаємодії на розвиток китайських публічних компаній.

Автором розроблено методичний підхід і структуру взаємозв'язку між корпоративним управлінням, фінансовими показниками та поведінкою компаній у сфері корпоративної соціальної відповідальності, яка, на відміну від існуючих досліджень, що аналізують взаємозв'язок між щонайбільше двох цих концепцій, вивчає зв'язки між трьома явищами та дозволяє ширше розглядати місію і середовище компаній в умовах економіки стейкхолдерів.

Було удосконалено понятійно-категоріальний апарат через уточнення визначення корпоративного управління, що включає наслідки прийняття корпоративних рішень для нефінансових зацікавлених сторін і визначає їх як пов'язані з усіма процесами, які впливають як на фінансові, так і на нефінансові результати фірми. Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) розглядається як загальний термін, який включає політики, процеси та практики (включаючи розкриття інформації), які компанії впроваджують для покращення добробуту своїх зацікавлених сторін і суспільства (включно з навколишнім середовищем), незалежно від того, здійснюються вони добровільно чи ні, чи передбачено правилами, нормами та/або звичаями. Також дослідження визначає алгоритм і методичні підходи до тісної взаємодії між КУ та КСВ, а також тенденції їх наближення, в якому поведінка КСВ поділена на два рівні, а саме поведінка у КСВ та розкриття інформації щодо КСВ, які використовуються для вимірювання ступеня, в якому підприємства захищатимуть права та інтереси зацікавлених сторін та інтенсивність розкриття інформації про КСВ, відповідно, і ця взаємодія може призвести до внутрішньої або зовнішньої орієнтації, два типи поведінки КСВ, які визначаються в роботі.

В дисертаційній роботі удосконалено також теоретичні та методологічні підходи до розуміння факторів впливу на розкриття інформації щодо корпоративної соціальної відповідальності китайських компаній, акції яких котуються на біржі, які визначають фінансові умови, поведінку у КСВ та

поведінку учасників ринку як сили, що спільно впливають на розкриття інформації щодо КСВ, визнаючи, що компанії з високим рівнем фінансової результативності і поведінки у КСВ готові збільшити інтенсивність розкриття КСВ, і навпаки, компанії, зареєстровані на біржі, з нижчою фінансовою результативністю або меншою поведінкою КСВ зменшуватимуть розкриття КСВ.

В роботі набули подальшого розвитку та було уточнено модель поділу на стадії розвитку корпоративного управління в Китаї на п'ять етапів розвитку на основі розвитку ринку цінних паперів і норм корпоративного управління; методичний підхід до критеріїв групування цього типу дослідження, який, на відміну від попередніх досліджень, що проводять груповий аналіз на основі таких умов, як частка державних акцій та характер контрольних акціонерів, використовує критерій державної частки у власності як стандарт і досліджує відмінності між двома типами підприємств в емпіричному дослідженні та дозволяє зробити нові висновки дослідження; механізм, за допомогою якого інституційні інвестори покращують фінансові результати діяльності та покращують поведінку компаній у КСВ, демонструючи, що лише зареєстровані на біржі компанії з великим потенціалом зростання можуть залучити інвестиції від інституційних інвесторів, а інституційні інвестори, у свою чергу, сприятимуть сталому розвитку зареєстрованих на біржі компаній через довгострокове утримання та участь у прийнятті рішень; механізм визначення особливостей розподілу агентської проблеми у китайських публічних компаніях шляхом демонстрації поширеності агентських проблем типу I у державних інвестиційних підприємствах, водночас доводячи, що агентські проблеми типу II переважають у компаніях, які не є державними інвестиційними підприємствами.

Практична цінність результатів дослідження.

Практичне значення одержаних у дисертації результатів полягає в їх подальшому використанні як публічними компаніями КНР, так і регуляторами різних рівнів (національних, місцевих, локальних), оскільки більшість з результатів дослідження доведені до рівня конкретних пропозицій та

методичних рекомендацій щодо взаємодії корпоративного управління та його впливу на фінансову результативність компаній і їх поведінку у сфері КСВ.

Аналіз публікацій автора за темою дисертаційного дослідження.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано в 23 наукових працях, зокрема, 4 у фахових виданнях України, 6 статей у виданнях, включених до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, решта публікацій – міжнародні видання (2) та матеріали наукових конференцій (11). Повнота викладу наукових положень та висновків, сформульованих у дисертаційному дослідженні, підтверджується апробацією шляхом публікації в українських та міжнародних виданнях, а також їх оприлюдненням на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до роботи.

Позитивно оцінюючи роботу в цілому, що вона має окремі недоліки та дискусійні положення.

1) Формулюючи наукову новизну, зокрема зазначимо, що автор пропонує методичний підхід та структуру взаємозв'язку між корпоративним управлінням, фінансовими показниками та поведінкою компаній у сфері корпоративної соціальної відповідальності, яка, на відміну від існуючих досліджень, що аналізують взаємозв'язок між щонайбільше двох цих концепцій, вивчає зв'язки між трьома явищами та дозволяє ширше розглядати місію та середовище компаній в умовах економіки стейкхолдерів у розділі «вперше». Вважаємо, що саме цей пункт наукової новизни доцільно було відобразити у розділі «набуло подальшого розвитку», адже до цього дослідниками, як саме зазначає дисертант: «...на відміну від існуючих досліджень...» піднімалося вищевказане питання.

2) У структурі дисертаційної роботи, недоцільно виділяти, окремий параграф 1.3 «Огляд літератури» (стор. 50-71), що присвячений аналізу наукових праць за темою дисертаційного дослідження, адже для кожного параграфу, можна виокремити окремі літературні джерела, як правило, вищевказану інформацію наводять у вступі.

3) Параграф 2.1 роботи «Поточна ситуація корпоративного управління в Китаї» (стор. 77) розпочинається з рис. 2.1 «Основна статистика біржових компаній Китаю». Ефективнішим для дослідження, на нашу думку, було б розпочати із постановки проблеми відповідного параграфу, а також варто провести компаративний аналіз з компаніями, що працюють на ринку України.

4) У таблицях 2.1 - 2.5 (стор. 78-84) спостерігається неузгодженість охопленого періоду дослідження, оскільки в окремих випадках він закінчується 2020 роком, а в інших – 2021 роком, що частково може порушити адекватність отриманих результатів такого аналізу. Також наявність даних за 2022 рік підвищила б результативність вибірки.

5) У табл. 2.13 «Кореляційна матриця» (стор. 104) наявні пусті клітинки, якщо вони не заповнюються зазначите це прочерком, в іншому випадку заповнити відповідними цифрами.

6) У змісті дисертаційної роботи наведено дев'ять параграфів за трьома розділами, проте загальних висновків (стор. 168-174) наведено сім, що вказує про те, що деякі параграфи не мали в собі істотних результатів, а також не розкривали наукової новизни дисертаційної роботи.

Загальний висновок.

Тема дисертації є актуальною, її структура добре продуманою, а матеріал викладений логічно і послідовно. Отримані в дисертації результати в сукупності розв'язують важливу наукову проблему. Дисертація написана англійською мовою та оформлена відповідно до чинних положень, норм і правил, встановлених Міністерством освіти і науки України.

Зміст дисертаційної роботи відповідає темі дослідження та спеціальності 073 - менеджмент (галузь знань 07 - управління та адміністрування).

Дисертаційна робота Чень Фулі на тему «Науково-методичне забезпечення оцінювання впливу корпоративного управління на фінансові результати діяльності та корпоративну соціальну відповідальність компаній у Китаї» написана у відповідності до чинних вимог, містить теоретичні, методичні та

практичні розробки, які свідчать про те, що отримані автором нові науково-обґрунтовані результати вирішують актуальну наукову проблему.

Аналіз дисертаційної роботи свідчить, що поставлена у дослідженні мета досягнута, а основні завдання успішно вирішені. Отримані автором результати мають теоретичне, методичне та прикладне значення і можуть бути використані в освітній та науковій діяльності.

Таким чином, дисертаційна робота «Науково-методичне забезпечення оцінювання впливу корпоративного управління на фінансові результати діяльності та корпоративну соціальну відповідальність компаній у Китаї» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Чень Фулі (Chen Fuli) заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 - менеджмент (галузь знань 07 - управління та адміністрування).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри
фінансового аналізу та аудиту
Державного торговельно-
економічного університету (м.
Київ)

Костянтин БЕЗВЕРХИЙ

Підпис Безверкого К.В. засвідчую
Начальник відділу кадрів Н. Шлевченко

